

Ekonomski Bilten

Svezak 5, broj 3
Listopad 2002

Ekonomska reforma i obnova Bosna i Hercegovina

Sadržaj

1. Dnevni red reformi
2. Porezi i budžet
3. Najnovija dogadjanja u Republici Srpskoj
4. Razvoj turizma
5. Komercijalizacija poljoprivrede
6. Veterinarstvo
7. Zdravstvo
8. Promet
9. Sektor elektricne energije
10. Telekomunikacije
11. Privatizacija
12. Bankarstvo
13. Zakon o zemljišnim knjigama
14. Ekonomski pokazatelji BiH

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlaštenjima lorda Paddy Ashdown-a, Visokog predstavnika.
Glavni urednik: Patrice Dreiski, Zamjenik Visokog predstavnika i šef ekonomskog odjela, OHR.
Tehnicki urednik: Almira Kulagic, ekonomsko odjeljenje, OHR.
Dizajn: Samir Mujkovic, odje za resurse, ICT sekcija, OHR.

Za pitanja i objašnjenja molimo kontaktirajte:
economic.newsletter@ohr.int

Radna mjesta i pravda -

Novi sporazum vlasti i naroda Bosne i Hercegovine

Tridesetoga srpnja državna i entitetske vlade objelodanile su svoj program gospodarskih reformi, koji po prvi puta jasno artikulira konkretne reforme i inicijative potrebite da bi ova zemlja krenula putem prosperiteta i integracija u Europu. Detaljno se navode konkretne radnje, koje se temelje i sukladne su sporazumu koji su vlasti Bosne i Hercegovine postigle sa medunarodnom zajednicom, te Općem okvirnom sporazumu za mir. Vijeće za provedbu mira snažno je podržalo program reformi od 31. srpnja.

Sam program proizvod je tijesne suradnje između vlasti Bosne i Hercegovine i medunarodne zajednice. Iznose se glavni ciljevi gospodarske reforme sukladno slicnim ciljevima utvrđenim za neka druga važna područja poput vladavine prava i povratka prognanika. Napisan je jasnim stilom, i navodi različite gospodarske barijere sa kojima se Bosna i Hercegovina trenutacno suocava, a koje vlasti nastoje otkloniti.

Najvažniji cilj je otvaranje novih radnih mjesta. Stoga se predviđa da stvaranjem optimalnih uvjeta za privatno poduzetništvo i ulaganja bude otvoreno oko 60.000 novih radnih mjesta u privatnomu sektoru do kraja 2004. godine. Konkretna sredstva za postizanje ovoga cilja iznijeta su u dvije najbitnije glave dokumenta: gospodarske obveze prema narodu Bosne i Hercegovine i konkretan vodič kroz zakonodavstvo koji

se odnosi na realizaciju ovih obveza. U vodicu kroz zakonodavstvo iznose se detalji glede zakona i reformske inicijative potrebite za ispunjenje ove obveze, gdje su ukljucene oblasti poput poboljšanja poslovne klime, poboljšanja ucinkovitosti vlasti, stvaranja jedinstvenoga gospodarskog prostora te mreže socijalne skrbi koja ukljucuje mrežu u zdravstvu te pomoc nezaposlenima.

Do sada je teško točno utvrditi koliki su napredak vlasti Bosne i Hercegovine nacinile u svezi s realizacijom svojih obecanja, osobito zbog velikog ljetnog zastoja u radu parlamenta i koncentriranja na izbornu kampanju. Medutim do nekih pozitivnih pomaka u tomu smjeru je došlo, narocito u smislu nedavno donijetih zakona među kojima je i državni Zakon o veterinarstvu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o civilnom zrakoplovstvu te Zakon o elektricnoj energiji. Isto tako napredak je ucinjen i na pitanjima koja utjecu na stvaranje jedinstvenog gospodarskog prostora: utvrđen je mehanizam pripadnosti poreza od akciza, i ulažu se naponi za njegovo funkcioniranje bez poteškoca da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje, koje osujecuje sve izgleda za poticaj održivog ulaganja, a konacno i sam gospodarski rast.

Ipak barijera još ima i izgledi još nisu jasno vidljivi. Na primjer, reforma zemljišnih knjiga i zakona cija je namjera vracanje povjerenja u vlasništvo na podrucju ulaganja nije naišla na odobravanja, a uspješno funkcioniranje federalnog mirovinskog fonda podriveno je odlukom federalne vlade kojom se namecu ozbiljne finansijske obveze tomu fondu. Neuspjeh državne i entitetskih vlada da preuzmu jako vodstvo mogao bi ugroziti buduca nastojanja za ispunjenjem ostalih elemenata programa, a rezultati predstojećih izbora mogli bi biti odlucujuci u poduzimanju potrebitih koraka u pravcu kretanja ka reformama i restrukturiranju, tako da bi ova zemlja mogla poslužiti kao gospodarski model za region.

Poreska politika i proračun

Stav proširene radne skupine za gospodarska pitanja u svezi PDV-a

Krajem jula Proširena radna skupina za gospodarska pitanja odobrila je dokument o stavu vezanom za PDV koji je prethodno usvojen vecinom glasova na Medunarodnoj savjetodavnoj skupini za poreze.

PDV bi trebalo da funkcionira na državnoj razini (jedan nivo fiskalne nadležnosti);

Pitanje pripadnosti prihoda, narocito vezano za pripadnost prihoda od PDV-a državnu vladu predstavlja pitanje koje je odvojeno od operativne razine poreza;

Jedna administracija bi trebala administrirati PDV u cijeloj zemlji.

U rujnu Medunarodna savjetodavna skupina za poreze održala je vanredni sastanak da bi raspravljala o stavu vezanom za PDV sa zastupnicima misije MMF-a u Bosni i Hercegovini. Zaključak je bio da je jedinstveni stav medunarodne zajednice podrška uvođenju PDV-a na državnoj razini, pod pretpostavkom da su sve političke barijere otklonjene.

Doprinos Distrikta Brcko proračunu zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine

U toku ljetnih mjeseci, medunarodna zajednica izrazila je znacajnu zabrinutost problemima vezanim za nedostatak sredstava za financiranje institucija na državnoj razini/ državne granicne službe. Do toga je došlo zato što je u državnom proračunu greškom iskazano 11.5 MIO KM za Državnu granicnu službu od EU.

Zbog ove zabrinutosti, Odjeljenje OHR za fiskalnu politiku zajedno sa Vijećem ministara istraživalo je mogućnosti za otklanjanje ovog finansijskog problema. Osim preraspodjele u okviru samoga proračuna državnih institucija i nastojanja da se postignu određene uštede u rashodima, dogovoreno je da treba ozbiljno ispitati mogućnost doprinosa Distrikta Brcko u ovom pogledu. Iako apsolutni iznos za 2002 godinu tek treba utvrditi (u doba nastanka ovoga clanka) a tekuca formula/metodologija za 2003 godinu još nije uspostavljena, Distrikt Brcko uskoro treba uspostaviti formalni odnos (ukljucujuci i fiskalna pitanja) sa državnim institucijama.

Mehanizam o pripadnosti prihoda od akciza

9 kolovoza Visoki predstavnik otvorio je narociti sastanak koji je sazvan da bi se bavilo pocetkom zaživljavanja mehanizma o pripadnosti prihoda od akciza koji je zvanično trebalo da profunkcionira polovinom mjeseca srpnja. Sastanku su prisustvovali ministri financija, te celni ljudi carinskih i poreskih uprava iz entiteta i Distrikta Brcko.

Cini se da ovaj mehanizam djelimicno funkcionira, ali određeni broj pitanja još uvijek treba razriješiti, ukljucujuci izdavanje dozvola za obavljanje meduentitetske trgovine i ostala rješenja koja su usvojena da bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje.

Putarina

Mediji i politicari nedavno su usmjerili znacajnu pažnju na pitanje putarine (koje se naziva narocitom

republickom naknadom u Republici Srpskoj). Ova naknada (koja u stvari predstavlja jednu vrstu indirektnog poreza donedavno je iznosila 0.15 feniga po litru goriva i Entitetima, a nikada nije bila utvrđivana u Distriktu Brcko. Kao rezultat političkog pritiska u Republici Srpskoj, Vlada Republike Srpske je najavila da će ukinuti ovu "naknadu" pošto ona ide na štetu distributera naftnih derivata.

Koraci koje je najavila Vlada Republike Srpske, ukoliko budu i provedeni, predstavljaju nepoštovanje nedavno utvrđenih uslova stand-by aranžmana MMF-a za Bosnu i Hercegovinu. Također bi trebalo evidentirati da bi razlika u cijeni goriva između Federacije i Republike Srpske bila značajno veća od 0.15 KM (iznos putarine) a trenutno oba Entiteta primjenjuju isti tip i visinu poreza na te proizvode. I faktori van domena poreza uticali bi na visinu cijene u BiH.

Povećana razina naplate poreza

U trećem kvartalu ove godine, razina naplate poreza (narocito porez na promet duhana i duhanskih proizvoda) doživio je značajan porast. U slučaju duhana, do te promjene je došlo pošto se od uvoznika i proizvođača zahtijevalo da plate i porez na akcize i porez na promet na uvezene odnosno proizvedene proizvode. Prije toga, samo se placala akciza po ovom osnovu, a porez na promet se placao u mjestu krajnje potrošnje. (što je predmet značajne evazije).

Zanimljivo je da je što se tice Federacije, gdje prihod od poreza na promet ide županijama, u početku bilo protivljenja, političke prirode, ovoj promjeni zbog toga što bi neke županije izgubile prihode pošto pripadnost poreza na promet ne bi bila zasnovana na stvarnom mjestu krajnje potrošnje, već samo na formuli o pripadnosti ili ključu. Stvarni rezultat je međutim da su **svi** kantoni imali koristi od ove promjene.

Slični argumenti biće izneseni vezano za potrebno restrukturiranje carina i razloge zbog kojih PDV treba da funkcioniše na razini države. Više prikupljenih prihoda znači više sredstava za sve razine vlasti i institucije kojima ova sredstva pripadaju.

Najnovija događanja u Republici Srpskoj

U rujnu mjesecu Narodna skupština Republike Srpske bavila se sljedećim značajnim gospodarskim temama:

Narodna skupština Republike Srpske donijela je moderne zakone: *Zakon o stecajnom postupku i Zakon o likvidaciji* koji se temelje na nacrtima koje je izradila

Radna skupina sa zastupnicima svih razina vlasti u BiH, a vodeću ulogu u ovom projektu imao je njemački GTZ. Cilj *Zakona o stecajnom postupku* je restrukturiranje tvrtki u nastojanju da se sačuvaju njihovi održivi dijelovi dok se u neodrživim dijelovima provodi postupak likvidacije. Očekuje se da će ti zakoni pomoći prilagodavanju postojećih struktura tvrtki potrebama tržišta.

Zakon o elektroprivredi Republike Srpske omogućava restrukturiranje i privatizaciju kapitala u državnom vlasništvu. No međutim, zaključak koji je Narodna skupština Republike Srpske usvojila ograničava udjel za privatizaciju na 49%. Donošenje ovoga zakona jedan je od uvjeta koji je Svjetska banka postavila vezano za povoljne pozajmnice Bosni i Hercegovini od različitih institucija (vodeća agencija u ovom je Svjetska banka).

Zakon o budžetskom sistemu omogućava provedbu rizničkog sistema na općinskoj razini utvrđuje mehanizam za raspodjelu prihoda između RS i općina. Kompromis između općinske razine i razine Republike Srpske dostignut je u transparentnoj parlamentarnoj proceduri tako što će općinski prihodi iz vlastitih izvora biti uplacivani na općinske račune, dok će prihodi koje dijele RS i općine biti usmjeravani na jedinstveni riznički račun. MMF je zahtijevao donošenje ovoga zakona, što predstavlja važan prvi korak u smjeru veće transparentnosti u javnoj potrošnji.

Međunarodna zajednica je postigla opću saglasnost o potrebi jačanja poslovanja u Bosni i Hercegovini orijentiranog na proizvodnju. Republika Srpska donijela je i *Zakon o podsticanju razvoja malih i srednjih preduzeca* (koja zapošljavaju do 250 ljudi) u skladu sa već usvojenom strategijom ekonomskog razvoja iz ožujka 2001. godine. Valja narocito napomenuti da je sama Vlada Republike Srpske inicirala ovaj zakon.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je *Zakon o izmjenama i sopunama Zakona o privatizaciji preduzeca* te *Zakon o akcijskom fondu* koji su izazvali kritike Međunarodne savjetodavne grupe za privatizaciju. Provedba Zakona o privatizaciji preduzeca zahtijeva pomno praćenje; no međutim, ipak se ne može isključiti mogućnost da će privatizacija u sektorima poput energetike i telekomunikacija ići teže. Zakon o akcijskim fondovima treba izmijeniti u nekim ključnim odredbama koje se odnose na pitanja o potrebi zadržavanja glasačkih prava Republike Srpske nad dionicama u poduzecima koja su još uvijek u državnoj svojini, da bi se poboljšalo upravljanje poduzecima. Međutim, Republika Srpska je uspjela da u potpunosti privatizira preko 350 tvrtki, ili otprilike jednu trećinu od ukupnog broja poduzeca u državnom vlasništvu, a većinom se radi o malim i srednjim poduzecima privatiziranim do siječnja 2002. godine. Prodaja za gotovinu dostigla je značajan zamah nakon donošenja *Zakona o otpisu potraživanja* čime su neka

poduzeca u Republici Srpskoj povećala izgleda da se privatiziraju.

Narodna skupština Republike Srpske vodila je raspravu o *Izveštaju glavnog revizora o izvršenju budžeta za 2001 godinu* i zaključila da se u izvješću nalaze dragocjene informacije o značajnom napretku u poređenju sa izvršenjem proračuna u 2000 godini, a bavi se i nekim značajnim područjima u kojima treba izvršiti promjene na bolje. Jedan od najznačajnijih koraka naprijed je i činjenica da je Vlada Republike Srpske prestala financirati poduzeca koja stvaraju gubitke bilo putem subvencija ili pozajmnica kod banaka (koje su nekada bile u državnoj svojini). Završetak procesa privatizacije banaka u Republici Srpskoj značajno je doprinio djelotvornijoj javnoj potrošnji. Riznički sistem funkcionira još od početka 2002 godine i predstavlja jedan od najznačajnijih koraka u pravcu transparentnijih proračunskih procedura; USAID je pomogao u provedbi ovog značajnog instrumenta. Međutim, Vlada Republike Srpske dobila je zadatak da provede preporuke glavnog revizora pomenute u izvješću. Osim toga, trebalo bi evidentirati da su unutrašnji prihodi porasli za oko 50% u poređenju sa periodom siječanj-lipanj 2002 godine, (a za više od 70% u poređenju sa prvom polovinom 2000 godine) uglavnom kao rezultat strožije politike vezane za naplatu poreza a u skladu sa primjenom novog Zakona o preskoj upravi, i još nekoliko reformskih elemenata poput usklađivanja poreza na promet i akcize sa Federacijom Bosne i Hercegovine.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je 6 zakona koji se odnose na okoliš u mjesecu srpnju:

Zakon o zaštiti prirodne sredine
Zakon o zaštiti vazduha
Zakon o zaštiti voda
Zakon o zaštiti prirode
Zakon o upravljanju otpadom

Usvajanjem zakona o okolišu Republika Srpska dobila je značajan pravni okvir za zaštitu okoline i očuvanje prirodnih resursa važnih za poljoprivredu. Ova grupa zakona radena je uz značajne doprinose Evropske komisije, a u skladu je sa Strategijom ekonomskog razvoja Republike Srpske iz ožujka 2001 godine. (CARDS značajna sredstva za podršku zaštite okoliša u BiH)

Razvoj turizma

¹ Samo još jednu mal banku treba privatizovati (Privredna banka u Doboju)

Dežtonskim sporazumom turizam je u nadležnosti Entiteta i kantona. Međutim idealno bi bilo da se turizam *podstice* na razini države pošto je za strance najvažnije da steknu utisak o cijeloj zemlji.

U svibnju 2001 godine OHR je stupio u kontakt sa oba Entiteta i Agencijom Sarajevo ekonomski region, sa sugestijom da zajedno razviju takvu jednu pozitivnu sliku o zemlji, oko čega je postignuta saglasnost obje strane. U materijalu koji je nakon toga sačinjen, glavni je simbol bio etnicki neutralan, jedinstveni i prastari nadgrobni spomenik. U toku 2001 i 2002 godine promotivni materijal podijeljen je određenom broju međunarodnih turističkih burzi u Zapadnoj Evropi i Sjevernoj Americi. Financijsku podršku za ovo omogućio je Svicarski fond i Entiteti.

OHR je zainteresiran za razvoj promotivnog materijala za Bosnu i Hercegovinu iz dva glavna razloga:

1. Turizam je djelatnost broj jedan u svijetu. Zapošljava mnogo ljudi, povoljno utice na okoliš, a jedna je od djelatnosti za koju u Bosni i Hercegovini postoje istinski potencijali.
2. Značaj pozitivne slike o nekoj zemlji prevazilazi okvire turizma. Omogućava transformaciju Bosne i Hercegovine iz ratom uništene, na pomoć oslonjene zemlje u zemlju koju je prijatno posjetiti, a koja je i dobra za ulaganja. Vrijednost je u tom "pozitivnom" licu Bosne i Hercegovine.

Promotivni program se i dalje razvija. Uloga OHR-a se sve više smanjuje, pošto su nadležnosti prenešene na entitetske organe vlasti početkom ove godine. Da bi se postigli maksimalni rezultati, entitetski organi vlasti razmatraju formalno osnivanje Ureda za razvoj turizma Bosne i Hercegovine, što je pozitivan događaj koji OHR podržava.

Za detaljnije informacije izvolite se obratiti na adresu willem.vaneekelen@ohr.int

Komercijalizacija poljoprivrede

Predratna i poslijeratna poljoprivreda sasvim su dvije različite stvari. Za mnoge ljude, prije rata, poljoprivreda nije bila glavni izvor prihoda. Proizvodili su samo za vlastite potrebe i lokalna tržišta. U poslijeratnom periodu, manje je radnih mjesta, te se mnogi poljoprivrednici oslanjaju isključivo na svoju zemlju. Još jedna značajna promjena je da poljoprivredni proizvođači ne mogu jednostavno prodavati svoje

proizvode državi kao kupcu, već moraju sami pronalaziti svoja tržišta. Osim toga, konkurencija je mnogo jača nego što je bila ranije, proizvodi uveženi iz inozemstva jeftiniji su nego ranije, a potrošači u Bosni i Hercegovini imaju manje sredstava za trošenje nego što su imali prije rata. Ukratko, u poljoprivredi nije lako doći do zarade, a nove stavove i tržišno orijentirano ponašanje treba uvesti u ovaj sektor.

OHR razvija program koji poljoprivrednicima pomaže u širenju znanja (o mogućim djelatnostima, kvalitetu proizvoda i financiranju na primjer) u svjetlu nove tržišne privrede koja se razvija u Bosni i Hercegovini. Serija televizijskih programa bit će emitirana u prvoj polovini 2003. godine. Zajedno sa jednom knjižicom na istu temu, koja će biti dostupna svim poljoprivrednim proizvođačima, namjera ove serije je da očuva mogućnosti poljoprivrednih proizvođača da svoje djelatnosti iz ekstenzivnog pristupa preobrazu u komercijalne.

Veterinarstvo

Državni zakon o veterinarstvu prošao je parlamentarnu proceduru. Sad Državni ured za veterinarstvo treba u potpunosti da funkcioniše; najznačajniji zadatak će mu biti da vrši koordinaciju aktivnosti dva entiteta i Distrikta Brčko i predstavlja zemlju kao jedinstvena državna institucija po pitanjima koja uključuju EU i OIE u Parizu. Planovi suzbijanja zaraznih bolesti poput plavog jezika- koji se nedavno pojavio u Bosni i Hercegovini- također moraju biti izrađeni i usaglašeni.

Jedan od preduvjeta za sigurnost hrane jest identifikacija i kontrola kretanja životinja. Ovaj značajan projekat je u toku a financira ga EK. Nakon iscrpnih pregovora osnovana je Operativna agencija za identifikaciju životinja na razini države sa sjedištem u Banjaluci. Jedinice ove agencije nalaze se u oba entiteta. Jedan od ishoda trebala biti i baza podataka o svim životinjama i farmama u zemlji.

Osim toga OHR i drugi predstavnici međunarodne zajednice pomažu Ministarstvu za poljoprivredu i veterinarima u Federaciji da osnuju Veterinarsku komoru Federacije Bosne i Hercegovine. Bez ove komore veterinari ne mogu osnivati veterinarsku ambulantnu službu, pa stoga veterinarske stanice u Federaciji neće biti u mogućnosti da nadu kupce. Važno je uskoro osnovati ovu komoru da bi se otvorila nova radna mjesta za mlade veterinare i poboljšale veterinarske usluge kroz konkurenciju.

Zdravstvo

Uprkos reformama u pravcu kojih je krenulo nekoliko međunarodnih organizacija zajedno sa predstavnicima lokalnih organa vlasti, zdravstvo u oba entiteta je i dalje puno slabosti. Većina problema u zdravstvu odnosi se na financiranje ovoga sektora, što je izraženo u oba entiteta.

Iako je situacija u zdravstvu u Federaciji bolja nego u Republici Srpskoj, sustav se još uvijek može okarakterizirati kao nezadovoljavajući. Treba naglasiti da se Zakon o zdravstvenom osiguranju iz 1988. još uvijek u potpunosti ne provodi. Konkretnije, županije 8 i 9 još nisu privedle kraju poslove vezane za dokidanje paralelnih sustava u zdravstvu i stvorili fondove za zdravstveno osiguranje koji funkcioniraju. Kao posljedica toga, jedan već kompliciran i nedjelotvoran sustav koji se sastoji od deset zavoda za zdravstveno osiguranje u Federaciji postaje još nedjelotvorniji neuspostavljanjem jedinstvenog zavoda za zdravstveno osiguranje u županiji 7. Osim toga, zdravstvo karakteriziraju vrlo niska primanja zdravstvenih radnika i nedovoljna finansijska sredstva za potrebe opreme i materijala u zdravstvenim ustanovama.

Situacija u Republici Srpskoj još je teža nego u Federaciji. Iako ovaj sektor tamo nije pretjerano decentralizovan i nedjelotvoran, nalazi se u ozbiljnoj finansijskoj krizi. Na primjer, prosječna neto plata liječnika u Republici Srpskoj je oko 480 KM, a većina liječnika prima samo 8 do 10 plata godišnje. Sindikat zdravstvenih radnika Republike Srpske se žali da Zavod za zdravstveno osiguranje Republike Srpske ne ispunjava obveze prema zdravstvenim ustanovama, a sindikat i to vidi kao dio vezan za finansijske probleme. Ministar zdravstva Republike Srpske reagira tako što se žali da je MMF nametnuo nerealnu granicu na potrošnju u zdravstvu a iz proračuna Republike Srpske, čime je zadao značajan udarac jednom već ionako slabom sustavu.

Što treba uraditi da bi se zdravstvo u oba entiteta poboljšalo? U velikoj mjeri finansijska situacija u sektoru zdravstva odražava slabosti zvanične privrede kao svog primarnog izvora prihoda kroz naplatu doprinosa za zdravstveno osiguranje. Zbog toga jačanje zvanične privrede i poboljšanje razine naplate doprinosa predstavljaju primarne instrumente za jačanje finansijske situacije u zdravstvu. Županije 7 i 8 u Federaciji treba da prestanu kršiti Zakon o

zdravstvenom osiguranju dokidanjem paralelnih sustava u zdravstvu. Osim toga, Federacija bi trebali da iznadu način da uspostavi jeftiniji i djelotvorniji sustav zdravstvenog osiguranja. U oba entiteta treba postići veću djelotvornost u financiranju zdravstva poboljšanjem funkcioniranja Zavoda za zdravstveno osiguranje smanjenjem rashoda u zdravstvu.

Promet

Zamjenik ministra vanjskih poslova Grčke Andreas Loverdos i njegov kolega Ivica Mišić potpisali su u Sarajevu sporazum o granat od 19.5 miliona eura za modernizaciju infrastrukture u području energetike i transporta i pomoć razvoju državnih institucija u zemlji u periodu od 2002 do 2006 godine.

Kvalitet naftnih derivata

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je odluku o kvalitetu tekucih naftnih derivata u Bosni i Hercegovini propisujući primjenu europskih standarda pri uvozu naftnih derivata. Za naftne derivate proizvedene u domaćim rafinerijama, važiti će prelazni period dok standardi EU ne budu dostignuti. Ovom se odlukom stimulira se domaća proizvodnja, omogućava zaštita proizvođača i stranih ulaganja.

Avijacija

Značajne izmjene i dopune Zakona o avijaciji, u kojima se revidira upravljanje Odjela za civilnu avijaciju Bosne i Hercegovine, s tim što sada postoji samo jedan generalni direktor a ne tri kao sada, a usvojene su na Domu naroda na 25 sjednici 30 rujna. Ovi će icip dalje na objavljivanje u službenom listu i u velikoj mjeri olakšati funkcioniranje i djelotvorno upravljanje ovom agencijom.

Željeznički promet

Nova željeznička postaja otvorena je u Banjaluci. Stanica je kapacitirana za prijem oko 30.000 putnika dnevno i stajala je 3.6 miliona KM. Vlada Republike Srpske obezbijedila je jedan milion KM, a grad Banjaluka 200.000 dok su preostala sredstva obezbijedile Željeznice Republike Srpske. Željeznice Republike Srpske imale su preko 12 miliona gubitaka u 2001 godine, a to se desilo i nakon 25 miliona subvencija željeznicama od 2% poreza na promet. Tako su ukupni troškovi poreskih obveznika iznosili oko 37 miliona.

Vodni saobraćaj

Medunarodni okvirni sporazum vezano za Posavlje je okončan u Brckom za vrijeme dvodnevog zasjedanja radnih grupa Pakta stabilnosti petog i šestog rujna. Sporazumom se reguliraju svi aspekti održivog

upravljanja vodenim prometom uključujući korištenje voda, plovidbu, obezbjeđenje vode u dovoljnim količinama i sa odgovarajućim kvalitetom, zaštitu voda, zaštitu od štetnih uticaja voda i djelotvornu kontrolu vodnog režima. Da bi se sporazum proveo strane trebaju osnovati medunarodnu komisiju za Posavlje. Sjedište ove komisije još nije utvrđeno.

Telekomunikacije

U sektoru telekomunikacija, zadaci iskazani u Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine implementiraju se zadovoljavajućom dinamikom. Regulatorna agencija za komunikacije organizirala je dva medunarodna seminar, jedan o novim trendovima u mobilnoj telefoniji u mjesecu lipnju, i drugi o obvezama vezanim za univerzalne usluge u rujnu, na kojima su učestvovali ključni akteri iz redova domaća a i medunarodne zajednice. Seminar o uvođenju režima univerzalnih usluga u Bosni i Hercegovini još jedamput je iskazao potrebu za bržim gospodarskim reformama. Zaključeno je da niska stopa pokrivenosti u sektorima fiksne i mobilne telefonije (ispod 30% populacije) gotovo da čini nemogućim uspostavljanje režima univerzalnih usluga sličnog onom u drugim europskim zemljama.

Regulatorna agencija za komunikacije je vršila pracenje dinamike primjene uvjeta postavljenih u dozvolama za rad u mobilnoj telefoniji, uključujući i obvezu oba mobilna operatora koji djeluju na teritoriji cijele zemlje da postignu pokrivenost od 80% stanovništva do travnja 2004 godine. Evidentirano je sa zadovoljstvom da je početak ograničene konkurencije među operatorima doveo do smanjenja tarifa i uvođenja novih usluga (placanje unaprijed za korištenje usluga) na tržištu mobilne telefonije.

Privatizacija – Sporo napreduje

Uopće

U oba Entiteta privatizacija trebala bi ući u fazu konsolidacije, a u cjelini gledano, više od jedne trećine tvrtki uspješno je i u potpunosti prešlo u privatne ruke. U kategoriji malih i srednjih poduzetaca te velikih tvrtki koje nisu od strateškog interesa, međutim, napredak je narocito uočljiv. Segment male privatizacije bio je daleko najdinamičniji pošto se u ovoj kategoriji radi o manje kompliciranom sustavu (nema prodaje za vaučere/certifikate, pa su aukcije i direktna pogodba gotovo postale pravilo) a zahvaljujući obimu ulaganja

koje treba da izvrši kupac lakše je dostići većinu kontrole kapitalom. Financijska dobit od privatizacije za entitete i kantone manja je od očekivane, jer su gdje god je to moguće, kupci nastojali upotrijebiti vaučere/certifikate odnosno staru deviznu štednju da bi došli do preostalog dijela kapitala po završetku javnog upisa dionica. Zbog toga su prihodi u gotovinu koji idu državi često beznacajni.

Osim u nekoliko izoliranih slučajeva, intenzitet socijalnih nemira uzrokovan zatvaranjem neodrživih poduzeca, bio je vrlo nizak. Većina uposlenika o kojima je riječ su se i sami na licu mjesta mogli uvjeriti da njihove tvrtke nisu u stanju biti konkurentne pod uvjetima potpuno novih pravila tržišnog gospodarstva. OHR posvećuje pažnju aspektu zapošljavanja u privredi u tranziciji tako što putem Međunarodne savjetodavne skupine za privatizaciju vodi računa o tome da agencije za privatizaciju pri utvrđivanju najpovoljnijeg ponudaca uzimaju u obzir jedan od najznacajnijih kriterija. (obezbjeđivanje radnih mjesta)

Federacija Bosne i Hercegovine

Treća i posljednja faza javnog upisa dionica za vlasnike certifikata je trenutno u toku i vrši se u svim županijama. Jasno je vidljivo da ova konačna faza nije izazvala veliko oduševljenje među stanovništvom zbog u zemlji (a i u inostranstvu) stalno prisutne nepovoljne klime za ulaganja, ali i stoga što su najprivlačnija poduzeća, osim komunalnih djelatnosti, već bila na ponudi. Do kraja godine, oko 70% poduzeca iz male i 40% iz velike privatizacije trebalo bi biti prodato.

Privatizacija strateških preduzeća i dalje ide sporo. Stručnjaci iz inostranstva koje je međunarodna zajednica angažirala – iz GTZ-a, USAID-a, EU i WB – postigli su različite rezultate, a WB je tek nedavno otpočela sa svojim programom. U ovoj kategoriji privatizirano je trinaest poduzeca, a još tri bi mogla biti prodata do kraja godine.

Republika Srpska

Direkcija za privatizaciju se još uvijek suočava sa problemima vezanim za kapacitet, personal, prostorije i financiranje. Vlada je obećala da će poduzeti radikalne mjere da poveća kvalitet usluga i ojača sposobnosti Direkcije za privatizaciju da se bavi složenim poslovima prodaje poduzeca i stvara privlačnije uvjete za potencijale strane kupce. Između ostalih mjera, trebalo bi razviti suradnju sa Agencijom za podsticanje stranih ulaganja (FIPA) koja djeluje na razini države. Ova agencija se ne bavi samo traženjem za ulagacima u sektorima bez ulaganja, već i za ulagacima koji bi bili zainteresirani za poduzeca koja su u procesu privatizacije, a koja nude perspektivne mogućnosti razvoja.

Oko 50% poduzeca iz male i oko 40% poduzeca iz velike privatizacije prodato je do kraja tekućeg kvartala. Sva privatizacija za vaučere završena je 2001. godine, a Direkcija za privatizaciju se sada može koncentrirati na prodaju preostalog dijela kapitala u državnoj svojini (30%) za gotovinu ili za staru deviznu štednju. Kao što se može i pretpostaviti, taj zadatak narocito je izazovan pošto prodaja manjinskog dijela dionica strateškom kupcu nije privlačna u postojećim okvirima privatizacije.

Nažalost, prodaja strateških poduzeca u Republici Srpskoj u posljednjih šest mjeseci je u stagnaciji. Samo je četiri poduzeca iz ove kategorije do sada privatizirano, uprkos aktivnom učešću stranih stručnjaka iz GTZ-a, USAID-a i EU u procjeni, pripremi, ponudi i postizanju pogodbi. Glavne razloge treba tražiti u lošem stanju u kome se privreda Republike Srpske nalazi, nedostatku stvarnog interesa klase političara da privatiziraju ono što oni nazivaju entitetskim "dragim kamenjem u kruni" lošim uvjetima pod kojima se vrši poslovanje (zastarjeli proizvodi i tehnologije, izgubljena klijentela, velika dugovanja, mnogobrojno nezaposleno osoblje) u tvrtkama koje se nude na prodaju, te česta nefleksibilnost organa vlasti nadležnih za privatizaciju koji odbijaju da snize cijene koje se zasnivaju na precijenjenoj knjigovodstvenoj vrijednosti poduzeca, a baziraju se na situaciji iz prošlosti. Situaciju otežava i trenutna kritična situacija na svjetskom finansijskom tržištu koja nije povoljna za poduzimanje rizika u globalnim razmjerima.

Bankarstvo

U trećem kvartalu zabilježen je značajan napredak u poboljšanju kvaliteta bankarskog sektora u oba Entiteta usklađivanjem regulatorne strukture i strukture usluga sa europskim i sjeverno američkim standardima. Nakon više od godine dana rada na izradi zakonskih akata radna skupina koja se sastojala od međunarodnih stručnjaka i zastupnika agencija za bankarstvo okončala je rad na najznacajnijim izmjenama i dopunama Zakona o bankama da bi ojačala mogućnosti agencije vezane za odgovarajuću regulaciju sektorom i djelotvorno reagiranje na situacije u kojima finansijski uvjeti banke prijete ugrožavanjem sigurnosti depozitara. Između ostalog ova poboljšanja imaju za rezultat povećanu transparentnost, detaljnije utvrđene zahtjeve vezane za javnost, pojačanu odgovornost upravljačke strukture banke i osnažene napore agencije u borbi protiv pranja novca.

Nakon Federacije, paket je dostavljen Ministarstvu finansija Republike Srpske na razmatranje i usvajanje. Pravni akti su donešeni i objavljeni u Federaciji, a doživjeli su snažnu podršku u svom prvom citanju na

Narodnoj skupštini Republike Srpske , prije nego što je ovo tijelo prestalo sa radom pred izbore u listopadu .

Jedna konkretna odredba zakona predviđa da od 31 prosinca 2002 godine sve banke moraju ispuniti određene uvjete da bi postale članicama Agencije za osiguranje depozita. Zakonodavstvom usvojenim u srpnju dolazi do objedinjavanja entitetskih agencija za osiguranje depozita, a osniva novo tijelo na razini države, sa sjedištem u Banjaluci. Ovim pripajanjem situacija depozitara se znatno poboljšava, a posebice onih u Republici Srpskoj, jer za sobom povlači 30 miliona KM vrijedan fond štednih pricuva koje su omogućili međunarodni donatori. Prethodno takvih pricuva nije bilo na raspolaganju bankama čije je sjedište u Republici Srpskoj.

Usvajanjem i provedbom ovih zakonodavnih inicijativa završava se jedan intenzivni proces u koji se krenulo sa ciljem da se sustav bankarstva Bosne i Hercegovine koji je u razvoju strukturira tako da obezbjeđuje sigurne i moderne usluge u naporima oko privredne rekonstrukcije. Ostali rad vezuje se za napredak oko poboljšanja općeg pravnog okvira za poslovanje u područjima poput, između ostalog, zakona o obligacijama, stečajnom postupku, likvidaciji, registraciji preduzeća itd.

Zakon o zemljišnim knjigama

Jedan od preuvjeta za ulaganja – domaća ili strana, ulaganja poduzeca ili privatnika- je pouzdan i transparentan sustav zemljišnih knjiga. Zakon o zemljišnim knjigama obćava razjašnjenje pitanja u svezi s vlasništvom nad imovinom u Bosni i Hercegovini, ohrabruje uknjižbu imovine, formalizira cuvanje zemljišnih knjiga u sudu i uvodi praksu unošenja podataka u kompjuteriziranu bazu podataka. Nakon što ga usvoje vlade entiteta GTZ, uz finansijsku potporu SIDE, osigurati će potrebni hardver i softver i raditi će na instaliranju novog sustava unošenja podataka i obuci uposlenika u oba entiteta tijekom 2003. godine. Oćekuje se da će zakon biti u cijelosti harmoniziran između dva entiteta.

Nacrt zakona je usvojio Dom naroda Federacije u rujnu 2002. godine, ali nije usvojen na Zastupnickom domu pošto je sjednica otkazana zbog nedostatka kvoruma. Zakon je prošao prvo citanje na RSNA u srpnju 2002. godine, ali je skinut sa dnevnog reda za drugo citanje nakon što se posegnulo za klauzulom o vitalnomu nacionalnom interesu (naknadno odbaceno).

Ekonomski pokazatelji BiH

Podaci za period siječanj 2001 – kolovoz 2002. god

Izvor informacija: Zavodi za statistiku FBiH i RS

Indikator	Federacija BiH	Republika Srpska	BiH (procjena OHR-a)
Nominalni GDP za 2001. god (procjena) Nominalni GDP za 1999. god Nominalno povećanje u periodu 1999-2001	6,698 milijarde KM 6,141 milijarde KM + 9,0%	2,420 milijarde KM 2,180 milijarde KM + 13,0%	9,118 milijarde KM 8,321 milijarde KM +10,0%
Stvarno povećanje u periodu 1999-2000 (umanjeno za inflaciju)	+7,8%	-0,6%	+5,5%
Indeks industrijske proizvodnje			-
08/02 u poređenju s 2001. god	+15,3%	-1,1 %	-
08/02 u poređenju s 08/01	+8,2%	1,1%	-
Indeks maloprodajnih cijena			
08/02 u poređenju s 2001. god	-0,8%	0,9%	-
08/02 u poređenju s 08/01	+0,3%	0,4%%	-
Prosječna neto plata 08/02 03/02 u poređenju s 2001. god (prosjeak) RS 08/02 u poređenju s 2001. god (prosjeak)	491,41 KM +7,4%	348 KM +11,2%	419,55 KM + 9,3%
Broj zaposlenih 07/02 (RS 03/02)	390.708 osoba	232.722 osobe	622.430 osoba
Broj registriranih nezaposlenih osoba 07/02	287.302 osobe	143.504 osobe	430.806 osoba
Broj umirovljenika 08/02	287.840 osoba	182.456 osoba	470.296 osoba
Prosječna mirovina 08/02	189,80 KM	120,02 KM	154,91 KM
Uvoz siječanj - srpanj 2002. god Izvoz siječanj – srpanj 2002. god Trgovinski deficit siječanj- srpanj 2002. god Pokrivenost uvoza izvozom	3,134 milijarde KM 0,843 milijarde KM 2,291 milijarde KM 26,9%	1,192 milijarde KM 0,315 milijarde KM 1,158 milijarde KM 26%	4,326 milijarde KM 1,158 milijarde KM 3,168 milijarde KM 26,8%